

Mr. Hein Bergé

Hoogbouw zet Sint-Jan voor schut

Hein Bergé voor het museum (Foto: Olaf Smit)

Het begon in 1964 met het Comité Behoud Binnenstad.

Maar de kroon op zijn werk was z'n benoeming tot

'Bosschenaar van de eeuw' in 2000. De naam mr. Hein

Bergé werd een begrip, dat onlosmakelijk is verbonden

met de historische binnenstad van 's-Hertogenbosch.

Hoe groot de ommekeer was die hij in het beleid van het

gemeentebestuur teweegbracht bewijst de uitverkiezing

van 's-Hertogenbosch tot 'Monumentenstad' in 1975.

Mr. Hein Bergé werd op 18 januari 1916 geboren in 's-Hertogenbosch, waar zijn vader in de Hinthamerstraat een porseleinwinkel had. Na opheffing van de winkel is het gezin Bergé naar Vught verhuisd.

Zoon Hein ging naar Nijmegen om rechten te studeren, maar het vak van advocaat leerde hij pas echt bij mr. Louis Baudoin, waar hij – na in 1941 te zijn afgestudeerd – praktijk liep. Na de bevrijding van 's-Hertogenbosch meldde Bergé zich in Brussel voor de Krijgsraad, een stap die hem later naar het voormalige Nederlands-Indië voerde. Omdat hij 'op inspectie' zo ongeveer alle eilanden bezocht, heeft hij dit land goed leren kennen. Hij bewaart daar de beste herinneringen aan. Na in februari 1947 te zijn gerepatriëerd vestigde mr. Hein Bergé zich als advocaat in Vught.

Door zijn huwelijk met Suze Slager, telg uit de bekende Bossche schildersfamilie P.M. Slager, keerde Bergé in 1958 terug in zijn geboortestad, waar hij in de Choorstraat ging wonen, boven de toen aldaar nog gevestigde 'Openbare Leeszaal en Bibliotheek' van 's-Hertogenbosch. Na het vertrek van de bibliotheek naar het vroegere Geefhuis in de Hinthamerstraat kreeg het echtpaar Bergé in 1972 eindelijk de kans hun droom, een afzonderlijk *Museum Slager*, te verwezenlijken. Maar daarover elders in dit nummer.

Vanzelfsprekend

Als we Bergé vragen hoe zijn liefde voor het oude 's-Hertogenbosch is ontstaan, moet hij echt lang nadenken. Zijn genegenheid voor de stad is zo vanzelfsprekend, dat een antwoord eigenlijk overbodig is. 'Toen de gemeente 's-Hertogenbosch plannen maakte – culminerend in het beruchte *Structuurplan 1964* –, die het karakter van de historische binnenstad dreigden te vermoorden, zijn we met een clubje mensen dat het behoud ervan ter harte ging, opgestaan om ons daartegen te verzetten.'

Comité Behoud Binnenstad noemde dat clubje zich, dat wel degelijk een bredere basis had dan het onverwoestbare duo Bergé-Van der Eerden, dat zich immer strijdbaar naar buiten manifesteerde. 'Met het oog op andere belangen in deze stad, durfden de meesten zich niet openlijk te verzetten tegen de gevestigde orde.' Dat die vrees niet ongegrond was hebben de advocaat Hein Bergé en zijn wakkere

kompaan Jan van der Eerden, die architect was, aan den lijve ondervonden. Hun onverdroten gevecht met de gemeente heeft beiden niet alleen onnoemelijk veel energie gekost, maar zakelijk ook groot nadeel berokkend.

Het was op het nippertje, realiseert Hein Bergé zich tot op de dag van vandaag. 'Kijk in de Hinthamerstraat (Louwsche Poort) of Vughterstraat (Kuipertjeswal) en je ziet nog hoe al een eerste begin is gemaakt met de sloop van panden die het verkeer dwars door de binnenstad in een ring rond het winkelcentrum ruim baan moest geven.' En hoewel de binnenstadsvoorvechters in 1966 onder de veelbetekende naam *Beter Bestuur* zelfs doordrongen in de gemeenteraad, konden zij niet voorkomen dat in 1968 een meerderheid van deze raad instemde met demping van de Binnendieze. 'Maar dat rampzalige besluit werd gelukkig nooit uitgevoerd. Want het lukte ons via Den Haag te bewerkstelligen dat de binnenstad van Den Bosch werd aangewezen als beschermd stadsgezicht.'

Wonder

Was het enerzijds *a narrow escape*, anderzijds mag het een wonder heten dat de groep-Bergé in nauwelijks tien jaar een totale omslag van het binnenstadsbeleid wist te bewerkstelligen, die er zelfs toe leidde dat 's-Hertogenbosch in 1975 het predikaat *Monumentenstad* verwierf, terwijl de Binnendieze, inmiddels fraai gerestaureerd, tegenwoordig een toeristische trekpleister van formaat is. Bergé zelf verwierf eeuwige roem door bij de millenniumwisseling in 2000 te worden uitgeroepen tot *Bossche-naar van de eeuw*.

Die eer wenst Bergé echter nadrukkelijk te delen met Jan van der Eerden, die met zijn specifieke deskundigheid als architect, extra geïnteresseerd bovendien in de bouwhistorie van de stad, de onmisbare steun en toeverlaat was van Bergé, die als woordvoerder nu eenmaal meer op de voorgrond stond. Hij probeert zijn uitverkiezing ook nog eens te relativeren door de uitkomst van hun optreden in de gemeenteraad al te bescheiden te karakteriseren als 'het draaglijk resultaat van onze inspanningen'. In de wetenschap dat het denken over de historische binnenstad was veranderd, stapten Bergé en Van der Eerden in 1971 uit de gemeenteraad, al zou de geschiedenis leren dat daarmee de tijd van de lange raadsvergaderingen niet voorbij was...

De periode als raadslid moet geen gemakkelijke tijd zijn geweest. Het verrast dan ook uit de mond van Bergé te horen dat hij dat zelf 'niet zo ervaren' heeft. 'Integendeel, het was een leuke tijd. Het gaf je een

Hein Bergé heeft zich op veel terreinen verdienstelijk gemaakt: 's-Hertogenbosch gaat hem nog steeds aan het hart. Het Nationaal Comité Monumentenjaar 1975 eerde hem met een oorkonde die met meer andere eerbewijzen in zijn huis hangt. (Foto: Olaf Smit)

Hoogvlieger

Wat weinigen weten is dat mr. Hein Bergé ook nog een aantal jaren een enthousiast zweefvlieger is geweest. Het was het vliegveld Eindhoven dat een hoogvlieger van hem maakte. Vanwege de sensatie? Of was hij nieuwsgierig hoe het Brabantse landschap, dat hij zozeer is toegedaan, er van boven uitzag? Het antwoord tekent Bergé: 'Het boeide me, dus heb ik het gedaan.'

Ten behoeve van het Structuurplan moest er gesloopt worden, dan zou de stad mooier en moderner worden. Het pand links aan de Kuipertjeswal legde ca. 1966 het loodje in de race om bij te blijven in de vaart der volkeren. De foto dateert uit 1925. (Foto: Stadsarchief, collectie Roelands)

kick. Je was actief. En je had het idee iets te kunnen betekenen voor de stad.' Dat de houding van de meeste medeleden van de gemeenteraad ronduit vijandig was, deerde Bergé allerminst. 'Het was alleen maar een extra stimulans om door te gaan.' Maar het ging wel zozeer 'ten koste van ons eigen werk, zowel dat van Jan van der Eerden als dat van mij, dat we wel moesten stoppen in 1971'.

Rare vraag

Als we Bergé bij zijn terugblik vragen of er dan helemaal geen dingen zijn waar hij achteraf spijt van heeft, of dat er misschien dingen zijn die hij beter anders had kunnen aanpakken, valt ons de grootst mogelijke verwondering ten deel. 'Rare vraag. Dingen anders doen? Ik zou niet weten wat. We hebben het goed gedaan, denk ik.' Het was in zijn ogen niet meer, maar ook niet minder dan een kwestie van alert zijn. 'Nee, ik had daar geen speciale antenne voor. Ik nam waar dat bepaalde dingen dreigden te gebeuren. En dus sprong ik er in.' Hoewel Bergé het binnenstadsbeleid van de gemeente 's-Hertogenbosch veel verbeterd weet – 'kijk maar eens naar de armslag die de gemeentelijke dienst Bouwhistorie, Archeologie en Monumenten (BAM) kreeg' – blijft Hein Bergé altijd nog wel bezorgd over de toekomst van de stad. Priemend lichten z'n ogen als gewoonlijk fel op als hij als punt van grote zorg de verdwijning van het Groot Ziekengasthuis aanvoert. 'Waar ik zo ontzettend bang voor ben is, dat als het GZG eenmaal weg is, hoogbouw vrij spel krijgt. Dat mag niet, anders staat de Sint-Jan straks voor schut!' Bergé meent alle redenen te hebben voor die angst. 'De bestemmingsplannen van 's-Hertogenbosch zeggen nergens 'niet hoger dan'. Kijk naar Frankrijk. Daar leggen de gemeenten zichzelf ook een bepaalde maximum-hoogte op.'

Niet gerust

En alle waardering voor 'de BAM' – 'ze waken over de stad en leggen vast wat de historie maar prijs wil geven' – neemt niet weg, dat Bergé zich blijft opwinden dat een stad als 's-Hertogenbosch nog altijd niet over een adequate gemeentelijke monumentenlijst beschikt. Eerdere mededelingen dat er druk aan gewerkt wordt, stellen de Bosschenaar van de eeuw niet gerust, want heeft hij dat al niet meer gehoord!? En sinds een Spaanse architect de Kerkstraat een accent heeft gegeven dat in zijn ogen volstrekt misplaatst is – 'het is echt iets uit het buitenland' – huilt hij bij de gedachte dat ook de Markt schijnbaar zo nodig onderhanden moet worden genomen. Bergé is even kort als duidelijk: 'Wat mij betreft verandert de Markt niet.'

Nauwgezet pluist Bergé nog elke dag de krant na om in een zo vroeg mogelijk stadium al die dingen te signaleren, die in zijn ogen niet goed zijn voor de stad. Niet meer in staat zelf nog op de barricaden te klimmen, laat hij niet na anderen te stimuleren om ongewenste ontwikkelingen tegen te houden. Met de tegenwoordige voorzitter van de Stichting 's-Hertogenbosche Monumentenzorg bestaat weliswaar geen *hot line*, maar het telefoonnummer van Herman van den Heuvel houdt hij bij de hand. Bij zijn latere opvolger als voorzitter van de plaatselijke monumentenzorg weet hij de belangen van 's-Hertogenbosch in goede handen.

Moerputten

Bergé, die ook jarenlang voorzitter is geweest van de Brabantse afdeling van de Bond Heemschut, stond ook aan de wieg van de *Stichting Red De Moerputten* tegen de plannen van de Nederlandse Spoorwegen om de oude spoorbrug in dit natuurgebied af te breken. Om zijn historische waarde verdiende dit aandenken aan het vroegere *halve-zolenlijntje* naar de schoenindustrie in de Langstraat behouden te blijven. 'Dat is gelukt. De spoorbrug is intussen zelfs tot rijksmonument verheven en wordt momenteel gerestaureerd', zegevierde Bergé ook hier. Als oud-inwoner van Vught wierp hij zich voorts, in de functie van voorzitter van de *Stichting Vughts Landschap*, op voor het behoud van wat in zijn ogen 'een klein Brabants landschap' mag worden genoemd. Als zodanig hield hij onder andere ongewenste ontwikkelingen in de natuur rond *De IJzeren Man* in het oog. Langzaam herstellende van een heupbreuk, begin 2004, koestert Hein Bergé eens te meer de onderscheidingen die hem, naast ook de nodige hoon en tegenwerking, zo rijkelijk ten deel zijn gevallen als even zovele blijken van waardering voor wat hij voor 's-Hertogenbosch heeft betekend. Voordat hij Bosschenaar van de Eeuw werd was hij, in 1989, al *Boschenaar van het Jaar* geworden. Behalve de erepenning van het 'Nationaal Comité Monumentenjaar 1975' mocht hij in 1995 ook de stadspenning van 's-Hertogenbosch in ontvangst nemen. Eerder, in 1986, was hij al officier in de Orde van Oranje Nassau geworden. De (eerste) *Moeder Truus Poffer* en de gouden Bambergerspeld bewijzen dat niet alleen de officiële instanties, maar ook de plaatselijke gemeenschap mr. Hein Bergé de eer heeft willen geven die hij met het behoud van het historische karakter van de binnenstad van 's-Hertogenbosch heeft verdiend.